

nyomó többségükben mégis elgondolkoztatóak, orientálhatják azok munkáját, akiknek feladata az egyetemi ifjúság nevelése, tevékenységének irányítása.

A felmérések adatai jórészt egy 1973-as képet tükröznek. Hisszük, hogy egy esetleges mostani vizsgálat már több területen előrelépésről számolhatna be.

Felmérések összegzése az Egyetemi hallgatók Szegeden. Része annak a szükséges áttekintésnek, amely feltérképezi majd a teljes magyar társadalom munka- és életkörülményeit, közművelődésünk helyzetét, és alapot szolgáltat a következő évtizedek életviszonyainak alakításához. (*Gondolat, 1976.*)

PAPP ISTVÁN

Kis képeskönyv Csongrád-Belváros népművészetéről

PALÁSTI PÁL : CSONGRÁDI HÁZAK OROMDÍSZEI

A csongrádiak évtizedek óta panaszozzák, hogy publikációk tekintetében milyen kedvezőtlen helyzetben vannak: városukról alig jelenik meg valami. Saját erejükből azonban nem valami sokat tettek. Csak legutóbb indult meg végre a Mozaikok Csongrád város történetéből című sokszorosított sorozat, melynek további füzetei vannak előkészületben. A Somogyi-könyvtár többet tett a városért, mint mi eddig összesen: neki köszönhető többek között Váry Gellért emlékiratainak hasonmás-kiadása; e fenti sorozatban pedig a Tari László szerkesztésében megjelent 7. füzet: Krónikák a régi Csongrádról. S most itt van e kis képeskönyv is végre a kezünkben.

Palásti Pál városunk szülötte, aki rajongásig szereti pátriáját, s érzelmileg annyira „érdekelt” (jó értelemben véve elfogult vagy inkább talán elfogódott), hogy szinte a szívével ír és rajzol. Kissé művészlélek is: rajztanár, festő, de volt már múzeumigazgató és iskolaigazgató is, tehát összetett ember, aki éppoly lelkesedéssel rögzíti és adja is tovább a látottakat, tapasztaltakat, mint annak idején például Csete Balázs tette. (Ld. Faluról falúra, házról házra című könyvét!)

„Csongrád városnak nincs népművészete” — hangzott az ítélet néhány évtizeddel ezelőtt, de a könnyen ítélkezők sem azt nem tudták, hogy például Bartók Béla, majd Mathia Károly és Péczely Attila is gyűjtött népdalokat, sem pedig azt, hogy volt némi kerámia- (például butella-) díszítés is, ezekről az oromdíszekről pedig eddig tudomást sem vettek.

Igaz, e művészeti ág nem gazdag, sőt utóbb már teljesen el is sorvadt. Palásti Pál azonban még idejében vette észre és rögzítette. Tetszetős, érdekes könyvet állított össze, melynek előszava — érzelmi telítettségéből adódóan is állandó váltásokkal — elmondja a legfontosabb történeti és építéstechnikai tudnivalókat. E néhány sorból megtudjuk, hogy voltaképpen ácsmesterek művészetéről van itt szó, akik azonban megrendelőik ízlését messzemenően kiszolgálták. Az ácsmesterség pedig az egyik legrégebb és „legnemzetibb” iparágaink közé tartozik, így teljesítményei minden figyelmet megérdemelnek.

Palásti Pál nem összegezi és elemzi ugyan, de rajzaiból és adataiból világosan kiderül, hogy az oromdíszek motívumkincsében ókori frízek barokkos stilizálásai vagy a török hódoltság korára emlékeztető félhold éppúgy megtalálható, mint a reális vagy valóságos kereszt, a napkorong, a tulipán, a virágszirmok, a szív sokféle formája, sőt a kapufélfák tetején a titokzatos piramisok és az oromdeszkákon a

nyílhegyek is! Mennyi hatást fogadtak be és dolgoztak fel ezek az egyszerű emberek: dór és jón oszlopok, pártadiszek, barokk templomi festmények éppúgy kikövetkeztethetők, mint az itt-ott még látható orientális számárhátív. (Ne feledjük, a mai belvárosi templom apszisa a török alatt mecset lehetett!)

A mesterek nemzedékei nyilván mindezt látták és építették is, nemcsak a háza-
kon maradt fenn a hagyomány, hanem az itt készült fahajókon is. De sokat tanul-
hattak a céheken belül és az ipariskolákban is. Mindezt azonban még további
elemző tanulmányoknak kell felderíteniök.

Palásti Pál kitűnő és hiteles rajzokkal mindent rögzít és közben betűkkel „le-
rajzolja” a tudnivalókat is, így valóságos népművészeti vagy inkább mesemondó
képeskönyvet tartunk kezünkben, melynek adatai azonban minden szempontból
hitelesek. (Szigorú volt a lektor is, Juhász Antal, e kérdés egyik legjobb hazai szak-
értője, így a munka is minden igényt kielégít.)

Keveset tudunk a szépen kovácsolt vasakról és a festésmódról; ez utóbbi talán
még a jobbágyvilág emléke? Az ablaktalan, befelé forduló, összebújó házak minden-
esetre a török világ maradványai. Fájó szívvel gondolunk arra, hogy az egész Bel-
város miért nem lett népi műemlékegyüttes, kis mezővárosi belső Skansen?

● Köszönet ezért a szép füzetért, amely méltó emléket állított szépet szerető elő-
deinknek! (Somogyi-könyvtár, Szeged, 1977.)

K. I.

J. BALOG TÜNDE MUNKÁJA